

СТРАТЕГИЈА ЗА МЛАДЕ

ОПШТИНЕ ГАЏИН ХАН

2020-2025

Израду Стратегије за младе општине Гаџин Хан 2020-2025
Општина Гаџин Хан реализује у сарадњи са Регионалном развојном агенцијом ЈУГ,
у оквиру Сета услуга РРА Југ за ЈЛС за 2019.годину

Гаџин Хан, децембар 2019.године

САДРЖАЈ

УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИЦЕ ОПШТИНЕ	5
1. УВОД	6
1.1. Правни основ који прописује надлежност за доношење	6
1.2. Разлози за доношење Стратегије за младе.....	6
1.3. Начин иницирања Стратегије за младе	7
1.4. Институције укључене у израду и поступак утврђивања Стратегије за младе	7
2. ВИЗИЈА	12
2.1. Дефинисање визије	12
2.2. Принципи и вредности.....	12
3. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА	13
3.1. Систематско прикупљање и анализа квантитативних и квалитативних података о стању и перспективи у области-преглед основних показатеља који се прате у области	13
3.1.1. Географски подаци	13
3.1.2. Демографски подаци	17
3.1.3. Пољопривреда.....	19
3.1.4. Привреда	21
3.1.5. Туризам.....	23
3.2. Преглед основних показатеља који се прате у области.....	24
3.2.1. Локална самоуправа.....	24
3.2.2. Образовање	25
3.2.3. Запошљавање	27
3.2.4. Социјална заштита	30
3.2.5. Здравствена заштита	31
3.2.6. Цивилни (НВО) сектор	31
3.2.7. Култура.....	32
3.2.8. Спорт.....	32
3.3. SWOT анализа	34
3.4. Представљање остварених резултата спровођења ДП који су били на снази	35

3.5. Приказ важећих ДЈП и прописа од значаја за област, са образложењем њиховог значаја за Стратегију за младе	37
3.6. Представљање уочених проблема по приоритетним областима	37
3.6.1. ОБЛАСТ 1: Образовање и запошљавање младих	37
3.6.2. ОБЛАСТ 2: Култура, спорт и слободно време	38
3.6.3. ОБЛАСТ 3: Информисаност и мобилност младих	39
3.6.4. ОБЛАСТ 4: Волонтеризам и активно учешће младих	41
3.6.5. ОБЛАСТ 5: Здравље и безбедност младих	42
4. ОПШТИ, СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ И МЕРЕ КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈУ ПО ОБЛАСТИМА	42
4.1. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1: Развој стручних капацитета младих у локалној средини и унапређење система подршке при запошљавању младих	42
4.2. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2: Повећање понуде квалитетних садржаја за младе у општини Гаџин Хан.....	43
4.3. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3: СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА БОЉУ ИНФОРМИСАНOST И ВЕЋУ МОБИЛНОСТ МЛАДИХ.....	44
4.4. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4: ОСНАЖИВАЊЕ АКТИВИЗМА И ВОЛОНТЕРИЗМА МЛАДИХ.....	44
4.5. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 5: РАЗВИЈАЊЕ ЗДРАВИХ СТИЛОВА ЖИВОТА, ЧУВАЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЗДРАВЉА И БЕЗБЕДНОСТИ МЛАДИХ У ОПШТИНИ ГАЏИН ХАН	45
5. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ПЛАН ЗА ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ	45

УВОДНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИЦЕ ОПШТИНЕ

Могућности повлачења финансијских средстава из фондова Европске уније за локални и регионални развој, као и размена искустава и имплементација европских стандарда и решења су главни бенефити који мотивишу локалне заједнице на један проактиван приступ у самом интеграционом процесу.

Израда Стратегије за младе је управо начин да општина Гаџин Хан стратешки и плански приступи креирању мера за укључивање у савремене токове уз побољшање услова за остајање младих у локалној средини.

Институције и организације на локалу чија делатност директно или посредно утиче на живот младих удружиле су се, како би одговорно приступиле креирању документа јавне политике за бригу о младима.

Општина Гаџин Хан усваја Стратегију за младе која ће стратешки пратити потребе младих у наредних пет година.

Њихова подршка нам је била од изузетне важности у доношењу овог документа.

Циљ нам је да младима дамо одрешене руке да у складу са својим потребама, генерацијских преференција и погледа на будућност, креирају базу омладинске политике.

Општина Гаџин Хан успоставља нове програме за оснаживање почетника у пословању креиране наменски у складу са потребама и карактеристикама локалне заједнице, како би унапредила могућности за запошљавање младих. Успостављањем услужног „Start-up” центра у Гаџином Хану и коришћењем његових ресурса млади имају могућност да стекну потребно знање за покретање сопственог посла и развијају своје идеје и предузетнички дух. Са друге стране, локалним програмима за samozapošljavanje, млади имају прилику да стечена знања примене и отпочну сопствени посао.

Формирали смо и Савет за младе, свесни да без институционалног оквира, иза којег стоји локална самоуправа, као гарант реализације планираних мера, нема уверљивог доказа посвећености и систематског бављења младима у континуитету, на начин који ће услове њиховог живота и рада трајно променити на боље.

Настојимо да пружимо подршку младима да се организују у неформалне групе и локалне омладинске организације које ће бити окосница спровођења овог документа и реализације омладинских пројеката.

На тај начин, млади људи неће имати потребу за трајним одласком из свог места у веће градове, или своје земље, јер се осећају уважено и оснажено да равноправно са локалним властима доносе одлуке и стоје иза својих акција које омогућавају просперитетан живот.

Ми смо, као локална самоуправа, задужени да стварамо повољан амбијент за остварење њихових потенцијала. Нама су они увек у центру пажње и имају простор за деловање у свим важним друштвеним областима. Локална самоуправа ће координирати процес спровођења Стратегије и подржати све учеснике на локалном и регионалном нивоу, да се неометано посвете побољшању услова живота и рада младих људи.

Председница општине

Марија Цветковић

1. УВОД

1.1. Правни основ који прописује надлежност за доношење

Стратегија за младе општине Гаџин Хан 2020-2025 (у даљем тексту: Стратегија за младе) је стратешки документ који дефинише приоритетне области за младе и мере које одговарају на специфичне потребе младих одређене средине.

Стратегија је израђена у складу са новим **Законом о планском систему РС („Службени гласник РС”, бр. 30/18)**, који има за циљ управљање системом јавних политика, као и на основу **Уредбе о методологији управљања јавним политикама, анализи ефеката јавних политика и прописа и садржају појединачних докумената јавних политика**. Усваја се за период од пет година, а остваривање њених циљева планира се и прати посредством Акционог плана за спровођење Стратегије за младе.

Локална самоуправа кроз процес израде и спровођења Стратегије за младе обезбеђује:

- планско и дугорочно задовољење потреба младих креирањем мера и услуга прилагођених потребама младих у локалној средини;
- економичније коришћење постојећих ресурса (материјалних, техничких и људских);
- унапређење сарадње локалних институција и организација њиховим умрежавањем;
- економичније и ефикасније коришћење општинског буџета намењеног омладинским програмима;
- могућност успешног коришћења алтернативних извора финансирања.

Сам документ јавне политике не може одговорити на све изазове са којима живе млади људи у Гаџином Хану. Стратегија може поставити кључне приоритете, циљеве и мере, такође, предложити механизме сарадње и институционалне системе подршке младим људима у Гаџином Хану.

Тек заједничким деловањем елемената и субјеката омладинске политике, улагањем ресурса у ефективно спровођење циљева и мера, међусекторском сарадњом и мерењем ефеката може се очекивати побољшано стање живота младих у општини због којег се овај документ и креира.

1.2. Разлози за доношење Стратегије за младе

У Општини Гаџин Хан живи мали број младих (15,4%) који нису активно укључени у друштвени живот. С обзиром на то да спада у прву групу општина које су захваћене депопулацијом становништва, произилази потреба да се активно бави младима који су и основна снага будућег развоја. Смањени наталитет и недовољни прираштај школског и радно-способног становништва, негативно се одражава на “развој” привредних и непривредних делатности. Из потребе да се унапреди и побољша квалитет живота младих у Општини Гаџин Хан, како би спречили одлазак у градове и савременије центре, локална самоуправа је одлучила да мултидисциплинарним приступом почне да се бави проблемима младих.

Стратегија за младе је настала у намери локалне самоуправе да одговори на новонастале потребе младих, будући да је стратешки документ који је дефинисао правце развоја омладинске политике - Локални акциони план за младе општине Гаџин Хан, истекао још

2014. године, али је послужио као основа за утврђивање стања у релевантним сегментима друштва.

1.3. Начин иницирања Стратегије за младе

ИНИЦИЈАТИВУ за израду СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ ОПШТИНЕ ГАЏИН ХАН за период 2020-2025. године као документа јавне политике, поднела је Регионална развојна агенција ЈУГ надлежном предлагачу општине Гаџин Хан, дана 23.09.2019. године, у складу са Законом о планском систему Републике Србије ("Сл. гласник РС", бр. 30/2018).

Значај израде и спровођења СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ се огледа у:

- дефинисању права, обавеза и одговорности свих заинтересованих страна;
- успостављању институционалних механизма за учешће младих;
- посматрању младих као ресурса друштва и препознавање њихових потенцијала;
- креирању системских решења за успостављање и дугорочно финансирање рада КЗМ и имплементацију Стратегије за младе кроз формирање посебних буџетских ставки;
- умрежавању локалних актера у циљу идентификације и ефикаснијег коришћења постојећих ресурса за спровођење омладинских активности;
- позиционирању Канцеларије за младе као релевантног актера у области омладинске политике.

1.4. Институције укључене у израду и поступак утврђивања Стратегије за младе

Стратегија за младе обухвата носиоце из свих области значајних за младе од 15-30 година старости:

- Спорт и омладина
- Образовање и информисање
- Култура и слободно време
- Здравство и социјална заштита
- Безбедност
- Запошљавање
- Туризам

Поступак утврђивања, односно израде Стратегије за младе обухватио је све кораке у складу са Законом о планском систему РС („Службени гласник РС”, бр.30/18):

- Иницијатива за утврђивање јавних политика
- Надлежност за израду ДЈП
- Спровођење ex-ante анализе ефеката
- Објава отпочињања рада на ДЈП
- Спровођење консултација у свим фазама израде ДЈП
- Спровођење јавне расправе
- Усвајање документа јавне политике

Регионална развојна агенција ЈУГ је упутила ИНИЦИЈАТИВУ за израду СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ ОПШТИНЕ ГАЏИН ХАН за период 2020-2025. године као документ јавне политике надлежном предлагачу општине Гаџин Хан, дана 23.09.2019. године. Иницијатива је прихваћена и објављена на званичној страници општине Гаџин Хан у законском року.

Након тога, Решењем општинског већа Општине Гаџин Хан, број 06-656/19-III од 03.10.2019. године образована је Радна група за израду Стратегије за младе за период 2020-2025. године са задатком да прикупи податке о потребама младих у општини Гаџин Хан, изради Нацрт Стратегије за младе, спроведе јавну расправу и исти достави надлежном органу општине Гаџин Хан на усвајање.

Радну групу чине:

Наташа Андрејевић (РРА ЈУГ – Сектор за развој локалних самоуправа)

Милан Денић (Кабинет председника општине, Послови протокола)

Марко Ристић (Председник спортског савеза општине Гаџин Хан)

Милан Поповић (Туристичка организација општине Гаџин Хан)

Снежана Радоњић (Основна школа "Витко и Света" Гаџин Хан)

Јелена Цветановић Филиповић (Кабинет председника општине, Административни и оперативни послови за председника општине)

Кристина Ђорђевић (Дом Здравља Гаџин Хан)

Јана Босанац (Центар за социјални рад Гаџин Хан)

На нивоу општине, први Савет за младе је основан 19.11.2008. године, који је реорганизован и поновно основан 19.07.2019. године (чл. 40. Статута општине Гаџин Хан, „Службени лист града Ниша“, број 10/19), Одлуком Скупштине Општине Гаџин Хан, од 19.07.2019. године.

Задатак Савета за младе је да:

- разматра питања у вези са унапређењем положаја младих у области образовања, спорта, коришћења слободног времена, повећања запослености, информисања, активног учешћа, здравства, културе, равноправности полова, спречавању насиља и криминалитета и другим областима од значаја за младе;
- даје мишљења и препоруке председници општине у вези са унапређењем услова за спровођење омладинске политике на територији општине;
- даје мишљење на нацрте одлука и других општих аката које доноси Скупштина у областима од значаја за младе;
- иницира припрему пројеката и учешће општине у програмима и пројектима за младе;
- подстиче сарадњу општине и омладинских организација и удружења и даје подршку реализацији њихових активности;
- иницира и учествује у изради Стратегије за младе и прати њихово остваривање, обавља и друге послове од интереса за младе;
- подстиче младе да активно учествују у друштвеним токовима кроз афирмацију и подршку омладинских активности и креирању омладинске политике, у сарадњи са доносиоцима одлука на територији општине и друго.

Чланове Савета за младе општине Гаџин Хан, чине:

Слободан Миленковић - Велики Крчимир, председник

Анђела Милић - Гаџин Хан, члан

Јована Тасић - Гаџин Хан, члан
Зоран Мартиноски - Гаџин Хан, члан
Сандра Савић - Гаџин Хан, члан

Канцеларија за младе општине Гаџин Хан формирана је 13.11.2008. године и укинута Одлуком председника општине, а у складу са Одлуком о максималном броју запослених у јавном сектору у општини Гаџин Хан.

С обзиром на то да локална самоуправа препознаје значај институционалног оквира за спровођење омладинске политике, припремљена је Одлука о формирању Канцеларије за младе општине Гаџин Хан за предстојећу Скупштину у јануару месецу 2020. године.

Рад на изради Стратегије за младе је инициран од стране Регионалне развојне агенције ЈУГ,а започет октобра 2019. године. Припрема и осмишљавање процеса израде Стратегије за младе је урађена од стране РРА Југ уз подршку чланова Радне групе за израду Стратегије за младе општине Гаџин Хан, као и Савета за младе општине Гаџин Хан. Током неколико радних састанака, утврђене су области којима ће се бавити нова Стратегија за младе, динамика рада чланова Радне групе за израду Стратегије за младе и чланова Савета за младе, осмишљене активности ради укључивања што већег броја младих и представника релевантних институција.

Ове радне групе су одржане током октобра, новембра и децембра, а окупиле су педесетак младих људи, укључујући младе и представнике релевантних институција и организација. ЛАП за младе који покрива период од 2010 – 2014. године послужио је као основа за утврђивање стања у релевантним сегментима друштва.

Теме радних група су:

1. Образовање, запошљавање и социјална заштита младих
2. Здравље и спорт младих
3. Активизам, волонтеризам и слободно време
4. Култура, информисаност и безбедност младих.

Сprovedена је ex-ante анализа ефеката, процес консултација у оквиру којег је коришћена техника за спровођење консултација – АНКЕТА, као и Јавна расправа, након чега је документ упућен на усвајање надлежном органу општине Гаџин Хан.

У оквиру **EX-ANTE** АНАЛИЗЕ ЕФЕКТА приликом израде Стратегије за младе у општини Гаџин Хан 2020-2025. извршене су следеће анализе:

1. АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА И ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ПРОМЕНЕ КОЈА ТРЕБА ДА СЕ ПОСТИГНЕ СПРОВОЂЕЊЕМ МЕРА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ
2. ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ЦИЉНИХ ГРУПА И ДРУГИХ ЗАИНТЕРЕСОВАНИХ СТРАНА
3. ИДЕНТИФИКОВАЊЕ ВАЖЕЋИХ ДОКУМЕНАТА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ КОЈИ ИМАЈУ ДИРЕКТАН УТИЦАЈ НА СТАЊЕ У ОВОЈ ОБЛАСТИ
4. УТВРЂИВАЊЕ ОПШТИХ И ПОСЕБНИХ ЦИЉЕВА ЈАВНЕ ПОЛИТИКЕ
5. ИДЕНТИФИКОВАЊЕ МЕРА ЗА ПОСТИЗАЊЕ ЦИЉЕВА
6. АНАЛИЗА ЕФЕКТА МЕРА ЗА ПОСТИЗАЊЕ ЦИЉЕВА
7. АНАЛИЗА РЕСУРСА ЗА СПРОВОЂЕЊЕ СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ

Процес консултација обухватио је учешће циљних група, заинтересованих страна и стручне јавности током процеса осмишљавања и формулисања Стратегије за младе, како би се дошло до што бољих решења током планирања и тиме олакшало спровођење мера документа.

Уводни консултативни састанак, који је за циљ имао представљање корака у изради Стратегије за младе, као и прикупљање коментара и предлога заинтересованих страна, одржан је 31. октобра 2019. године у општини Гаџин Хан.

Гаџин Хан, 31.октобар 2019. године

Радна група за израду Стратегије за младе општине Гаџин Хан спровела је истраживање о потребама младих у узрасту од 15 до 30 година ради адекватног планирања мера и активности у Стратегији за младе.

Укупно је анкетирано 50 испитаника на територији општине Гаџин Хан. У истраживању су учествовали ученици средњих школа, студенти, запослени и незапослени млади, чиме је обезбеђен свеобухватан увид у потребе и интересовања младих.

Од укупног броја анкетираних, 60% испитаника је мушког пола, док је 40% испитаника женског пола. Испитаници су били подељени у 3 старосне групе. Прву групу чине испитаници старости од 15 до 20 година, и њихов проценат је 20% од укупног броја испитаника. Другу групу чине испитаници старости од 21 до 25 година, и њихов проценат је 30% од укупног броја испитаника. Трећу групу чине испитаници од 26 до 30 година, и њихов број је највећи, и чини 50% од укупног броја испитаника.

У делу упитника који се односи на водеће проблеме младих на територији општине у којој живе, испитаници су одговорили на следећи начин:

1. Незапосленост и недостатак радних места 67 %
2. Недостатак културних и спортских дешавања, и могућности за забаву младих 56 %
3. Скуп аутобуски превоз до Ниша и недовољан број аутобуских линија 33 %
4. Недовољна укљученост у процесу доношења одлука у заједници 11 %
5. Немогућност додатног образовања 5 %
6. Загађеност животне средине 5 %

Како је незапосленост постала глобални друштвени проблем, млади су овај проблем препознали и у свом месту и највећи број испитаника је навело незапосленост као главни проблем. На другом месту је недостатак културних и спортских дешавања, и могућности за забаву младих.

Такође, у делу упитника у коме стоји питање: Колико, у месту у којем живиш, има могућност за забаву и разоноду? Испитаници, из Гаџиног Хана, су се изјашњавали како има мало могућности за забаву и разоноду док су се испитаници из околних места изјашњавали како нема могућности за забаву и разоноду, што је у принципу један од водећих проблема на територији општине Гаџин Хан. Примећује се мало бољи положај становника Гаџиног Хана у односу на становнике околних места, али извесно је то да и једни и други немају довољно културно-образовних и спортских дешавања као и недовољно могућности за забаву младих. На трећем месту листе водећих проблема на територији општине, испитаници су навели скуп аутобуски превоз до Ниша и недовољан број аутобуских линија. Њих 33 % је навело овај проблем као један од главних проблема на територији општине Гаџин Хан. На четвртом месту је недовољна укљученост у процесу доношења одлука у заједници, 11 % испитаника је навело овај проблем као један од главних проблема, док је 5 % испитаника навело немогућност додатног образовања и загађеност животне средине као главне проблеме на територији општине.

На питање како проводе слободно време, већина младих, њих 56 % је навело да услободно време гледа ТВ, чита књиге, сурфује интернетом или се дружи са пријатељима, док се 33 % младих бави неком врстом спорта или фолклора. Када се испитивала заинтересованост младих за учествовањем у некој врсти волонтирања, показало се да су учесници анкете заинтересовани за волонтирање, док је мањи број испитаника навело да није заинтересовано у било каквом волонтирању.

Када би им се пружила прилика, већина младих (72%) би напустила општину за разлику од осталих испитаника (28%) који би остали. Велики проценат оних који би напустили општину указује на неповољан положај младих у локалној заједници.

Млади и релевантни представници институција из свих насељених места општине Гаџин Хан су узели учешће у процесу током периода израде документа.

Након одржаних радних група и прикупљених података, стекао се општи утисак великог развоја у сегменту омладинске политике на територији општине. У поређењу са претходним процесом израде ЛАП-а за младе, млади и остали представници су били упознати са основним појмовима, сврхом и задацима садржаним у Стратегији за младе, исказали су висок степен мотивације за учешће у самом процесу израде, као и у процесу имплементације. Оно што треба истаћи на овом месту јесте висок степен отворености институција ка потребама и идејама младих, тј. институције препознају младе као партнере у креирању и спровођењу програма из своје надлежности. Нажалост, млади су констатовали висок степен апатије и неинформисаности код својих вршњака, али и одлучили да је то један од проблема који нова стратегија треба да разради путем осмишљавања конкретних програма и акција са циљем подстицања активизма код младих, а у ком они као активни млади могу доста тога да учине.

2. ВИЗИЈА

2.1. Дефинисање визије

Млади су активни и равноправни учесници у свим областима друштвеног живота и имају једнака права и могућности за развој својих потенцијала. То подразумева њихову активну улогу у породичном животу, образовању, запошљавању, здрављу и укупном друштвеном животу. Млади стичу нова знања и искуства, која примењују у локалној средини одговорној према њиховим потребама.

2.2. Принципи и вредности

Стратегија за младе општине Гаџин Хан, у току спровођења и креирања мера за побољшање статуса младих, користиће принципе на којима је рађена Национална стратегија за младе, јер произлазе из вредносног система чији су основ Устав Републике Србије, Универзална декларација о људским правима, Конвенција УН о правима детета са Протоколима, Конвенција Савета Европе о људским правима и основним слободама и Међународни пакет о грађанским и политичким правима.

Принципи Стратегије за младе општине Гаџин Хан 2020-2025 су:

- **Поштовање људских права** – којим се обезбеђује да сви млади имају иста права без обзира на пол, расну и националну припадност, религијско и политичко опредељење, сексуалну оријентацију, социјални статус, као и функционалне сметње/инвалидитет. Обезбеђују се равноправне могућности за развој младих засноване на једнаким правима, а у складу са потребама, властитим изборима и способностима.
- **Равноправност** – који омогућава да сви млади имају право на једнаке шансе, на информисање, на лични развој, доживотно учење, запошљавање у складу са разноврсним сопственим карактеристикама, изборима и способностима. Обезбеђује се поштовање родне равноправности, недискриминације, слободе, достојанства, безбедности, личног и друштвеног развоја младих.
- **Одговорност** – који подстиче и развија одговорност оних који раде са младима, као и одговорност младих у складу са њиховим могућностима.
- **Доступност** – на основу којег се препознају и уважавају капацитети младих као важног друштвеног ресурса и исказује се поверење и подршка њиховим потенцијалима: млади знају, могу, умеју. Омогућава се и обезбеђује доступност свих ресурса младима у Србији, обезбеђују се услови за очување здравља младих и квалитетно спровођење слободног времена. Афирмише се и стимулише постепено увођење и развијање инклузивног образовања на свим нивоима.

- **Солидарност** – којим се развија интергенерацијска солидарност и улога младих у изградњи демократског грађанства. Подстичу се сви облици вршњачке солидарности, подстиче се култура ненасиља и толеранције међу младима.
- **Сарадња** – помоћу којег се одржава и обезбеђује слобода удруживања и сарадња са вршњацима и подстиче интергенерацијска сарадња, на локалном, националном и међународном нивоу.
- **Активно учешће младих** – чијом применом се обезбеђују права, подршка, средства, простор и могућност како би млади учествовали у процесу доношења одлука, као и у активностима које доприносе изградњи бољег друштва.
- **Интеркултурализам** – који омогућава поштовање различитости у свим областима људског живота, толеранција, као и афирмација уметничких и креативних приступа усмерених на неговање и развијање интеркултуралног дијалога међу младима.
- **Целоживотно учење** – који промовише целоживотно учење у којем се афирмишу знање и вредности и омогућава стицање компетенција. Обезбеђује се повезивање формалних и неформалних облика образовања и развијање и успостављање стандарда у образовању.
- **Заснованост** – на основу кога се обезбеђује да сви стратешки концепти, принципи и активности који се односе на младе буду засновани на утемељеним и релевантним подацима и резултатима истраживања о младима.

3. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

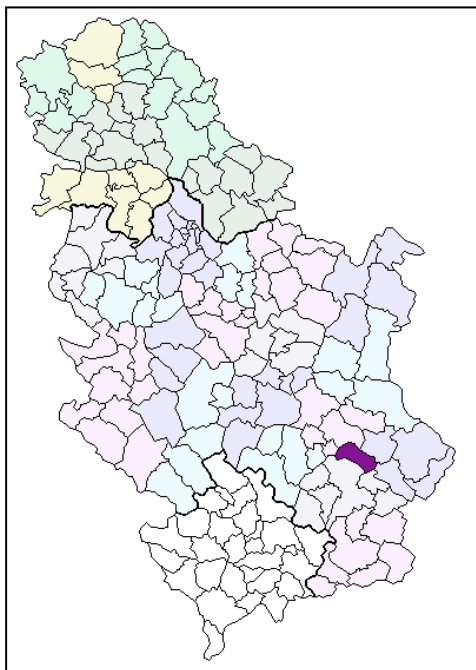
3.1. Систематско прикупљање и анализа квантитативних и квалитативних података о стању и перспективи у области - преглед основних показатеља који се прате у области

3.1.1. Географски подаци

Општина Гаџин Хан се налази у југоисточној Србији и територијално припада Нишавском округу. Област Гаџин Хан се највећим делом поклапа са подручјем општине Гаџин Хан, а смештена је између Суве планине, Бабишке Горе и Селичевике. Простире се на површини од 325 километара², од чега пољопривредно земљиште заузима 18.373 ха, а шуме су на 10.610 ха.

Граничи се са општинама: Власотинце, Бабушницом, Дољевцем, Белом Паланком, Лесковцем и градом Нишом. Поред централног истоименог насеља, Општину чини још 34 насељена места, а према подацима пописа из 2011. године, на њеној територији живи 8.357 становника, највише српске националности 95%.

СРБИЈА

НИШАВСКИ ОКРУГ

Подручје Гаџиног Хана било је насељено још у далекој прошлости, али систематска истраживања и ископавања на овој територији до сада нису вршена. На овом терену откривени су предмети стари и по неколико хиљада година, али нису позната племена и народи који су у далекој прошлости настањивали ове крајеве. Још од римског доба, Гаџин Хан се налазио на путном правцу, те је кроз читаву историју развијана трговина овог краја, првенствено пољопривредним производима и рукотворинама.

Територија Општине је ограничена реком Јужном Моравом и трима планинама, па тако ово подручје има низине на само 200м надморске висине, док се поједини терени налазе и на 1.808м надморске висине. Када је о рељефу реч, ова територија представља брдско-планинско подручје у коме је низијски део незнатан. Општина својом територијом излази на реку Јужну Мораву, у Поморавље, као и на аутопут Ниш-Скопље, односно. Коридор 10. Центар Општине налази се на 43°13' северне географске ширине и 22°02' источне географске дужине.

У нижој зони клима је умерено континентална, док карактеристике субпланинске и планинске добија на Сувој планини и Бабичкој гори. Нешто оштрија умерено континентална клима је у Горњем Заплању, док је блажа у Доњем Заплању. Климатске карактеристике Заплања имају предност у виноградарској производњи, јагодичастог воћа и производњи семена и дувана. Лета су сува и топла, то погодује ратарским и другим културама, а зиме хладне и снежне. Гаџин Хан је по могућностима које пружа погодан и за развој сточарства.

Будућност Заплања се види у производњи здраве хране и лековитог биља које све више добија на значају.

На подручју општине верификоване су значајне резерве минералних сировина различитог степена истражености. Најзначајније су: руда калцит, на локалитету Ћелије са високим

степеном чистоће (99,7%) и белине (98%) са утврђеним резервама од 1.600.000 тона, односно за 36 година експлоатације, и руда бетонит на локалитетима Личје и Равна Дубрава, са утврђеним резервама за 30 година експлоатације. Шумско богатство је релативно велико, 11691 хектара (33,4% територије), преовладавају цер и буква. Индивидуални сектор располаже са 60% шума, посечена дрвна маса годишње износи 1.700 м³.

Општина Гаџин Хан обухвата 34 насељена места, која су представљена у следећој табели.

Табела 1. Насељена места општине Гаџин Хан

Насељено место	Укупан број становника	Лица у иностранству	Укупан број домаћинства
1. Велики Вртоп	218	-	109
2. Велики Крчимир	333	3	179
3. Виландрица	148	3	59
4. Гарџе	39	-	24
5. Гаџин Хан	1209	23	468
6. Горње Власе	95	-	59
7. Горње Драговље	327	3	167
8. Горњи Барбеш	408	-	190
9. Горњи Душник	165	4	83
10. Гркиња	649	6	263
11. Доње Драговље	391	-	163
12. Доњи Барбеш	169	-	93
13. Доњи Душник	517	15	185
14. Дуга Пољана	25	-	18
15. Дукач	197	-	76
16. Јагличје	56	-	37
17. Калетинац	60	-	33

Стратегија за младе општине Гаџин Хан 2020-2025

18. Копривница	59	-	32
19. Краставче	98	3	56
20. Личје	269	-	146
21. Мали Вртоп	122	-	61
22. Мали Крчимир	195	-	75
23. Марина Кутина	300	3	133
24. Миљковац	35	-	17
25. Ново Село	25	-	16
26. Овсињинац	148	-	73
27. Равна Дубрава	294	3	142
28. Семче	226	3	103
29. Сопотница	179	-	78
30. Тасковићи	297	4	134
31. Топоница	874	5	256
32. Ћелије	44	-	25
33. Чагровац,	129	-	70
34. Шебет	57	-	27
Општина Гаџин Хан	8357	78	3642

Извор: Попис становништва 2011. године

Степен изграђености и стање путне мреже на територији Општине је незадовољавајуће. Гаџин Хан је повезан путем П-242 са Ауто путем – 16 км. Преко територије Општине пролазе три регионална путна правца, која су у лошем стању и захтевају хитну реконструкцију и модернизацију. Радови су започети на модернизацији пута П-241 Гаџин Хан – Доњи Душник – Равна Дубрава који пролази кроз већи део Општине и повезује највећи број села. Локална путна мрежа је недовољно развијена.

Током 2019. године изграђен је пут до насеља Калетинац, у дужини од 3,5 км у вредности од 35.000.000,00 дин, коју је финансирало ЈП „Путеви Србије“.

Поред тога, ЈП „Путеви Србије“ је у 2019. години финансирао санирање два клизишта на подручју насеља Личје. Тренутно су у изградњи асфалтни путеви у насељима Тасковићи, Гркиња и Топоница.

3.1.2. Демографски подаци

Гаџин Хан је једна од једанаест општина нишавског округа и простире се на површини од 325 km². Подручје општине има 34 насеља, у којима према подацима пописа становништва из 2011. године живи 8.357 становника.

Табела 2: Основни подаци о становништву*

Назив индикатора	Вредност индикатора 2018
Укупан број становника	6879
Број становника, мушко	3586
Број становника, женско	3293
Број домаћинстава	3650
Просечан број чланова по домаћинству	1,9
Лица у иностранству	70
Просечна старост становништва	53,29

*Извор: Аналитички сервис РСЈП, 2018. година

Према подацима Аналитичког сервиса Републичког секретеријата за јавне политике, примећује се пад броја становника на територији општине Гаџин Хан у односу на попис из 2011. године. Укупан број становника општине Гаџин Хан према најновијим подацима је 6879 становника.

На основу анализе кретања укупног броја становника, општине Гаџин Хан је до 1981. године бележила константан пораст броја становника, док је у периоду од 1981. до 2011. године евидентна обрнута тенденција, односно долази до смањивања укупног броја становништва. Приметна су миграторна кретања становништва из села у град, а нарочито је изражено смањивање укупног броја становника у мањим насељима. У структури насеља

само Гаџин Хан има преко 1000 становника, док 8 насеља има чак мање од 100 становника.

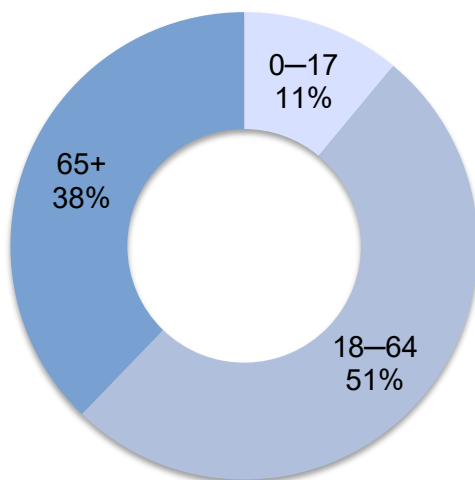
Општину Гаџин Хан карактеришу неповољна демографска кретања, односно стање дубоке демографске старости.

Табела 3. Становништво према старосним групама и полу, 2016–2017. године

Старост, пол	2016		2017	
	Ж	М	Ж	М
Деца старости до 6 година (предшколски узраст)	113	137	119	139
Деца старости 7–14 година (узраст основне школе)	186	195	167	186
Деца старости 15–18 година (узраст средње школе)	113	117	111	113
Деца старости 0–17 година	383	418	371	411
Број младих (15–29 година)	411	456	394	447
Радни контингент становништва (15–64 година)	1715	2206	1659	2146
Укупан број становника	3540	3777	3409	3689

Извор: Витална статистика, РЗС, 2016-2017. година

Становништво према старосним групама, 2017. година

Извор: Витална статистика, РЗС, 2017. година

Општина Гаџин Хан убраја се у „старе“ општине с обзиром да велики проценат становника - 38% припада старосним групама од 65 година и више. Природног прираштаја нема – на 1000 становника износи – 18,7%, док контингент становништва до 17 година чини свега 11% укупног становништва. Број младих у општини Гаџин Хан између 15 и 29 година, према пројектованом броју становништва од стране РЗС 2017. године износио је 841 што је 11,8% од укупног броја становника у општини Гаџин Хан. На смањење броја становништва утицали су фактори незапослености, беле куге, миграција.

3.1.3. Пољопривреда

Општина Гаџин Хан спада у ред неразвијених општина, али је добри климатски услови, низак ниво загађености, разноликост земљишта и близина града Ниша чине погодном за развој пољопривреде.

Општина, према попису пољопривреде из 2012. године, има 2.508 регистрованих газдинстава, док просечно пољопривредно газдинство има 2,11 ха пољопривредног земљишта.

У општини Гаџин Хан, према званичним подацима из пописа пољопривреде који је Републички завод за статистику спровео 2012. године, 2.491 газдинство користи пољопривредно земљиште (пољопривредом се у Гаџином Хану бави 5.412 становника). У највећем броју имају оранице и баште, односно најчешће гаје кукуруз - 1.960 газдинстава, а затим кромпир – 1.703 газдинства. Према броју следе пољопривредна домаћинства која производе пшеницу и крупник - 1.699, црни лук – 1.021 и паприку - 1.017. Највећи број газдинстава су породична (99,88%), а остало су правна лица.

Укупно 209 газдинстава узгаја мешовите усеве - главне ратарске усеве, њих 273 комбиновано се бави ратарством, свињама и живином, док је највише оних који се баве различитим комбинацијама усева и стоке (678).

Пољопривредно земљиште простире се на 18.373 хектара, што чини 56,5% укупне општинске територије. Према квалитету земљишта и климатских услова, ово подручје је погодно за гајење кукуруза, ситнолисног дувана и јагодичастог воћа (малина, јагода, купина и вишања). Ратарска производња се одвија у долиним и нижим брдским подручјима, а пшеница и кукуруз преовлађују у структури сетве. Под кукурузом је 987 ха, под пшеницом 938 ха, док су знатно мање површине под индустријским и лековитим биљкама, које све више добијају на значају.

На 53% пољопривредног земљишта простиру се оранице и баште, пашњаци на 27,2%, ливаде 10%, воћњаци 7,2%, а виногради 2,6%. Под воћњацима се налази 536 ха, а од воћарских култура гаје се шљиве (309ха), јабуке (45ха) и вишње (83ха). У повртарству су, у брдско-планинском подручју, заступљени лук, купус и лиснато поврће, док се у пластеницима гаје парадајз, паприка и краставац.

84% укупног пољопривредног земљишта налази се у индивидуалном сектору.

С обзиром на то да се 37,2% укупног пољопривредног земљишта налази под ливадама и пашњацима, Општина располаже и повољним условима за развој сточарства, гаје се овце, говеда, козе, свиње, живина и коњи, а мешовита производња преовладава у већини домаћинстава. У брдско-планинском подручју, заступљено је стајско и пашњачко држање, док је у равничарским селима држање најчешће стајско. Свиње се гаје, углавном за потребе домаћинстава и има 3.510 грла. На територији Општине има 2.398 грла оваца, а од раса доминирају мелези праменке, односно сврљишка и оплемењена пиротска. Домаће шарено говече у типу сименталца преовладава у расном саставу говеда, којих има 1.293 грла, док су у козарству заступљене расе алпина, балканска коза и мелези. У Општини има 1.621 грла коза и 41.055 грла живине.

Табела 4: Број грла

Стока, грла	
Говеда	1293
Свиње	3510
Овце	2398
Живина	41053
Укупно	48254

Извор: попис пољопривреде 2012. године

3.1.4. Привреда

Економски развој општине Гаџин Хан првенствено је базиран на развоју МСП и предузетништва у области пољопривреде, туризма и прерађивачке делатности. Привредна предузећа у општини Гаџин Хан, последњих година бележе стални пад производње, због лоших услова пословања, реструктурисања или приватизације.

ЕЛИД - фабрика каблова и „РЕСОП“ - фабрика комуналне опреме су предузећа која чине окосницу привреде Општине и у њима је запослено око 150 радника. У укупном развоју Општине значајно место имају мала и средња предузећа и предузетници, која бележе пораст из године у годину, просечно пет до осам нових предузећа.

Структура сектора приватних предузетника показује да се они претежно баве услужним делатностима и да имају велику флексибилност ка тржишним променама.

Табела 5. Активна привредна друштва*

АКТИВНА ПРИВРЕДНА ДРУШТВА И ПРЕДУЗЕТНИЦИ	
	2018
Број привредних друштава	87
Број предузетника	344
Број привредних друштава на 1000 становника	13
Број предузетника на 1000 становника	50
Број запослених код привредних друштава	720
Број запослених код предузетника	129
Укупни пословни приходи привредних друштава	4821010
Укупни пословни приходи предузетника	564964
Укупан број извозника	24
Укупан извоз	194695
Укупан број увозника	26
Укупан увоз	266497

*Аналитички сервис РСЈП, 2018. година

Према подацима, на подручју општине Гаџин Хан регистровано је 87 приватних предузећа и 344 радње.

Не треба сметнути с ума ни чињеницу да се у последњих пет до шест година, када су се у Србији отворили озбиљнији инвестициони процеси на пољу пољопривреде и туризма, није појавио/појавили јаки субјекти с претензијама ширења и развоја значајније пољопривредне, туристичке и/или хотелске структуре у Општини. Интерес постоји само на пољу некретнина, а с обзиром да су земљишта и некретнине још увек јефтине, дошло је до

одређених мањих активности, које међутим не могу битније пореметити стабилност тржишта. Према томе, на овом подручју, као уосталом у Србији у целини, нема значајнијих МСПП, како у пољопривреди тако и у туризму, који би могли покренути развој овог подручја.

У циљу привлачења нових инвестиција, које би поспешиле развој привреде, Општинско веће општине Гаџин Хан на 16. (шеснаестој) седници одржаној дана 12.08.2019. године донело је одлуку о прибављању непокретности земљишта у корист јавне својине, путем непосредне погодбе ради реализације индустријске зоне – радне зоне „Север“ Гаџин Хан, радне зоне „Југ“ Гаџин Хан и радне зоне „Топоница“ Топоница. У току 2019. године је вршен откуп земљишта за индустријску зону. Намењено је 5.000.000,00 динара за откуп земљишта и реализовано. До 2020. године се планира и инфраструктурно уређење радне зоне „Север“ Гаџин Хан.

3.1.5. Туризам

Промоцију туристичких потенцијала општине Гаџин Хан, израду Програма развоја туризма ове општине, као и организацију спортских и културних манифестација обавља Туристичка организација општине Гаџин Хан која је основана 2008. године.

У општини Гаџин Хан главни видови туризма у развоју су: здравствени, рекреативни, ловни, културно манифестациони, излетнички, омладински, дечији, спортски и сеоски туризам.

Туристичка понуда општине Гаџин Хан обухвата Специјални резерват природе Сува планина, извориште "Врело" у насељу Горњи Душник, карстне површи Валожа и планински гребен Трема, старе воденице у Горњем Душнику, многобројне цркве и манастире на Сувој планини, од којих је најстарија црква Светог Вознесења у Великом Крчимиру, старе ханове у селу Личје и још много тога.

Сваке године, последње недеље фебруара, организује се манифестација "Зимски успон на Трем", у оквиру које стотине планинара прелази преко 20км, како би се попело на највиши врх Суве планине, Трем.

Бројни су археолошки локалитети у општини Гаџин Хан. Најстарији археолошки налази у Запању указују на постојање насеобина у периоду праисторије. У околини манастира Свети Никола у селу Миљковац пронађена је праисторијска бронзана секира, која се данас чува у Народном музеју у Београду. У селу Доњи Душник пронађене су две бронзане дршке украшене људским фигурама, које потичу из 2. или 3. века.

Остаци римске тврђаве се налазе изнад села Ћелије, за коју се претпоставља да је била повезана подземним тунелима све до села Миљковац. Остаци римских грађевина се могу пронаћи и на Бабичкој Гори и Селичевици. Село Краставче се некада звало Железник, по чему се претпоставља да се овде налазила римска топионица гвожђа; данашњи назив село је добило у време Турака по огромном краставцу, који је био тежак 12 ока (око 15кг). Подручје Запања и околине посети просечно око 793 туриста који остваре око 2000 ноћења. Може се напоменути да између 2.000 и 3.000 излетника и ловаца дође на хајку на вукове у фебруару и летњи и зимски успон на Трем.

Највећи број ноћења остварен је у Доњем Душнику, где је постојао хотел „ТРЕМ“, који је реновиран 2004. год., са 90 лежаја у 1/2, 1/3 и 1/4 собама са купатилом и централним грејањем, ресторанома и терасом са 200 места, ТВ салом, учионицом, уређеним тереном за

мале спортове (кошарка, одбојка, мали фудбал). Хотел „Трем“ не функционише и преуређен је у старачки дом. Једини смештајни капацитет представља новосаграђени ловачки дом изнад Калетинца.

Сеоски туризам у општини Гаџин Хан је веома развијен, а смештај се може пронаћи у сеоским домаћинствима, где туристе очекују гостопримљиви домаћини, посвећени сваком госту.

Из приказаног туристичког промета може се закључити да је низак број евидентираних туристичких долазака и ноћења повезан са неразвијеним и недовољним бројем смештајних капацитета, као и ниским коришћењем капацитета, али и неадекватном обрадом тржишта.

Стога је у Општини Гаџин Хан нужно драматично побољшање конкурентности туристичке понуде, а у складу са жељеним позиционирањем на туристичком тржишту. Унапређење конкурентности понуде може се брже остварити на подручјима Запања где постоје базични производи и где је могуће да се брзо постигне сагласност јавног и приватног сектора о моделима, стратегијама и ризицима реструктурисања и репозиционирања наслеђене ситуације.

3.2. Преглед основних показатеља који се прате у области

3.2.1. Локална самоуправа

Општина Гаџин Хан, преко својих органа, у складу са Уставом и законом: доноси програме развоја, доноси урбанистичке планове, доноси буџет и завршни рачун, уређује и обезбеђује обављање и развој комуналних делатности, као и организационе, материјалне и друге услове за њихово обављање.

Општина доноси програме уређења грађевинског земљишта, уређује и обезбеђује коришћење пословног простора којим управља, стара се о заштити животне средине, уређује и обезбеђује обављање послова који се односе на изградњу, ревитализацију и реконструкцију, одржавање, заштиту, коришћење, развој и управљање локалним и некатегорисаним путевима, као и улицама у насељима.

Општина оснива установе и организације у области основног образовања, културе, примарне здравствене заштите, физичке културе, спорта, дечје и социјалне заштите и туризма, прати и обезбеђује њихово функционисање, организује вршење послова у вези са заштитом културних добара од значаја за општину, подстиче развој културно-уметничког аматеризма и ствара услове за рад установа културе чији је оснивач.

Општина, такође, Организује заштиту од елементарних и других већих непогода, доноси основе заштите, коришћења и уређења пољопривредног земљишта, уређује и утврђује начин коришћења и управљања изворима, јавним бунарима и чесмама, подстиче и стара се о развоју туризма на својој територији, стара се о развоју и унапређењу угоститељства, занатства и трговине, уређује радно време, места на којима се могу обављати одређене делатности и друге услове за њихов рад.

Општина, даље, обезбеђује јавно информисање од локалног значаја, подстиче и помаже развој задругарства, организује, по потреби, службу правне помоћи грађанима, остварује сарадњу са другим општинама и градовима.

За остваривање својих права и дужности и потреба локалног становништва Општина може посебном одлуком оснивати предузећа, установе и друге организације које врше јавну службу.

Скупштину општине чине 33 одборника. Општинско веће има 9 чланова и чине га: Председник Општине, заменик председника Општине, као и 7 чланова Општинског већа.

Стална радна тела Скупштине општине Гаџин Хан су:

- Одбор за административно-мандатна питања, избор и именовања,
- Одбор за прописе, управу, представке и притужбе,
- Одбор за друштвено-економски развој, привреду, финансије, државне делатности, урбанизам, грађевинарство и стамбено-комуналне делатности,
- Одбор за заштиту животне средине, рад и развој месних заједница, пољопривреду и развој села,
- Одбор за младе, односе са верским заједницама, борбу против корупције и социјална питања,
- Одбор за награде и признања, утврђивање предлога назива улица, тргова, засеока и делова насељених места,
- Савет за здравље,
- Комисија за планове општине Гаџин Хан,
- Савет за праћење примене Етичког кодекса,
- Савет за младе,
- Кориснички савет јавних служби,
- Комисија за родну равноправност,
- Изборна комисија за спровођење избора за чланове савета месних заједница,
- Другостепена изборна комисија

3.2.2. Образовање

Предшколско васпитање и образовање у општини Гаџин Хан се одвија у предшколској установи „Прва радост“, која је основана 25 децембра 1981. Године. У свом саставу има једну матичну установу са седиштем у Гаџином Хану, и четири истурена одељења са седиштем у Запањској Топоници, Доњем Драговљу, Доњем Душнику и Семчу. У самом седишту установе рад је организован у три васпитне групе - једна мешовита група целодневног борава и две васпитне групе припремног предшколског програма. У истуреним одељењима, која се налазе у просторијама школске установе ради по једна група припремног предшколског програма. Припремним предшколским програмом обухват деце са територије општине је стопостотни, али не постоји обухват за децу млађу од 6 година. Установа има 15 запослених радника.

Основна школа „Витко и Света“ настала је 1984. године интеграцијом Школа „Витко Раденковић“ у Гаџином Хану и „Света Шарковић“ у Личју, као резултат смањења броја ученика. Данас, школа у свом саставу има једну матичну установу у Гаџином Хану, и 6

осморазредних и 14 четвороразредних школских јединица у истуреним одељењима (Горњи Гарбеш, Доњи Душник, Заплањска Топоница, Семче итд).

Установа има 106 запослених (директор и помоћник дректора - 3, Стручни сарадници - 9, правно администартивне и административно-рачуноводствене службе - 4, наставник разредне наставе - 19, наставник предметне наставе - 49, помоћно – техничко особље - 22). Обухват деце основним образовањем је стопостотни за сву децу. Укупан број ученика на почетку 2019/2020 године био је 225 ученика.

Табела 6: Основно образовање*

Основне школе – матичне школе	1
Основне школе – подручна одељења	13
Ученици уписани у основне школе – матичне школе у ниже разреде (I – IV)	40
у више разреде (V – VIII)	68
Ученици уписани у основне школе – подручно одељење у ниже разреде (I – IV)	73
у више разреде (V – VIII)	74

*Подаци за 2019 – 2020.годину

Највећи број школа, нарочито подручних одељења, према опреми и комуналној опремљености на граници је минималног стандарда (лоше стање или непостојање физкултурне сале, мокрог чвора и слично). На територији општине Гаџин Хан не постоји специјална школа за децу ометену у развоју, као ни дневни боравак за хедикепирану децу. Према тренутном броју ученика у осмом разреду свих основних школа на територији општине број будућих средњошколаца ће бити мањи од тренутног, такође се примећује смањење у будућим генерацијама.

Због непостојања средње школе у Гаџином Хану, целокупна популација младих уписује средњу школу ван локалне средине.

Спортско-рекреативни садржај у оквиру школе на територији општине:

- Бетонирана игралишта за мали фудбал и рукомет: Топоница, Гркиња, Марина Кутина, Доњи Душник, Доње Драговље, Горње Драговље и Велики Крчимир.
- Бетонирани терени за баскет и одбојку: Гаџин Хан, Семче и Доњи Душник који има два таква игралишта.
- Травнати терени за мали фудбал: Горњи Барбеш, Доњи Барбеш, Личје и Равна Дубарава.

- Терени за велики фубал: Топоница, Горњи Барбеш, Гркиња, Гаџин Хан, Тасковићи, Марина Кутина, Доњи Душник и Личје (Барије).
- Спортско-школска хала и сала: ОШ „Витко и Света“ Гаџин Хан има малу спортску салу и велику спортско-школску халу са око 700 седећих места.
- Опремљен стонотениски дом са 3 професионална стола за стони тенис у Доњем Душнику.

3.2.3. Запошљавање

Општина Гаџин Хан се сусреће са високом стопом незапослености, миграцијом у веће градске центре и ниском стопом наталитета. Животни стандард становника општине није на завидном нивоу. Просечна зарада без пореза и доприноса за 2017.годину износи 28242РСД, док је у 2018. години нешто виша, 36959 РСД.

Табела 7. Запосленост и зараде

	2018	2019
Регистровани запослени*	1436	1411
Регистровани запослени* у односу на број становника (%) ¹	20,2	20,2
Просечне зараде без пореза и доприноса (РСД) ¹	28242	36959
Регистровани незапослени	1158	880
Регистровани незапослени на 1 000 становника ²	163	126

* Од 2015. укључени су и регистровани индивидуални пољопривредници

Извор: Статистика запослености и зарада, РЗС, Национална служба за запошљавање

На основу ових показатеља види се да, иако просечна бруто зарада показује номинални раст, када се упореди са Републичким просеком показује велике осцилације. Велики пад је био 2004. године када је са 62,51% она пала на свега 52,86% као последица транзиције и приватизације појединих друштвених предузећа која је довела како до отпуштања радне снаге, тиме и до смањења укупних зарада.

Постепени пораст бруто зараде пре свега се односи на приватни сектор, односно сектор МСПП који запошљава највећи број становника општине Гаџин Хан.

Табела 8: Број незапослених лица према степену стручне спреме

Број незапослених лица			
Степен стручне спреме	I	Укупно	311
		Жене	131
	II	Укупно	20
		Жене	10
	III	Укупно	302
		Жене	115
	IV	Укупно	205
		Жене	106
	V	Укупно	6
		Жене	1
	VI-1	Укупно	8
		Жене	6
	VI-2	Укупно	8
		Жене	6
	VII-1	Укупно	20
		Жене	11
	VII-2	Укупно	0
		Жене	0
	VIII	Укупно	0
		Жене	0
	УКУПНО	Укупно	880
		Жене	386

Извор: Месечни билтен НСЗ, август 2019. Године

Табела 9: Број незапослених лица по годинама старости

Број незапослених лица			
Године старости	15 - 19 година	Укупно	32
		Жене	14
	20 - 24 године	Укупно	79
		Жене	41
	25 - 29 година	Укупно	69
		Жене	33
	30 - 34 године	Укупно	73
		Жене	42
	35 - 39 година	Укупно	73
		Жене	32
	40 - 44 године	Укупно	71
		Жене	40
	45 - 49 година	Укупно	110
		Жене	50
	50 - 54 године	Укупно	145
		Жене	68
	55 - 59 година	Укупно	123
		Жене	49
	60 - 64 године	Укупно	105
		Жене	17
	65 i više godina	Укупно	0
		Жене	0
Укупно		880	

Извор: Месечни билтен НСЗ, август 2019. године

Према евиденцији Националне службе за запошљавање из децембра 2009. године, у Општини је укупно 880 незапослених лица од чега је 386 жена. По школској спреми примећује се јако низак степен на евиденцији са вишом -16и високом школском стручном спремом 20. Када је у питању категорија младих (од 15 до 29 година) према евиденцији НСЗ на територији општине има укупно 180 младих који су незапослени што чини 20,45% од укупног броја незапослених.

Према подацима НЗС, млади су неспремни да раде ван свог занимања. Оно што посебно брине код једног броја младих јесте и чињеница неспремности да траже посао или да започну сопствени бизнис.

У циљу побољшања опште слике незапослености у општини, општина Гаџин Хан је у 2019.години спровела Програм за самозапошљавање, у сарадњи са Националном службом за запошљавање.

Програм је подразумевао доделу субвенција за самозапошљавање незапосленим лицима са евиденције Националне службе за запошљавање - Филијала Ниш - испостава Гаџин Хан, и имају завршену обуку за развој предузетништва. Укупан буџет за ове субвенције је 6.000.000,00 динара, док је општина Гаџин Хан за ову намену издвојила 3.000.000,00 динара.

(Субвенција за самозапошљавање додељује се у једнократном износу од 200.000,00 динара, односно 220.000,00 динара у случају самозапошљавања вишкова запослених или 240.000,00 динара за незапослене особе са инвалидитетом, ради оснивања радње, задруге или другог облика предузетништва, као и оснивања привредног друштва, уколико оснивач заснива у њему радни однос).

Након завршетка конкурса одобрено је отварање 8 нових предузетничких радњи.

3.2.4. Социјална заштита

Главни носилац и реализатор активности из делокруга социјалне заштите на територији општине Гаџин Хан је Центар за социјални рад.

Услуге које се пружају у Центру односе се на информисање, саветодавни рад, посредовање и заступање корисника, као и процену потреба корисника и планирање даљих активности, све поменуто у сарадњи са корисником увек када је то могуће. Постоји потреба за услугама психосоцијалне подршке од стране клиничког тарапеута када су у питању интензивније психичке тегобе и поремећаји у понашању, као и неког вида социјалног становања којим би се обезбеђивало привремено и трајно збрињавање припадника рањивих група..

Центар се посебно бави децом и младима.

Центар има пет стручних радника и то: два социјална радника, 1 правника, једног психолога и једног педагога.

Према евиденцији Центра за социјални рад, број корисника социјалне заштите за 2018/2019 годину је 1648 корисника, од тога 852 жена.

Укупан број угрожених младих и деце у општини Гаџин Хан у 2018/2019. години је 198, од чега је број деце неадекватног старања 3 и 4 детета са посебним потребама.

(Извор: Извештај ЦЗР Гаџин Хан за 2018/2019 год.)

3.2.5. Здравствена заштита

Основни видови здравствене заштите обављају се у Дому здравља у Гаџином Хану и 7 амбуланти са око 100 запослених. Дом здравља је, првенствено, организација примарне здравствене заштите, али такође је и установа превентивне здравствене заштите, која својом организационом структуром и људским ресурсима игра битну улогу у подизању квалитета живота, посебно осетљивих група грађана, препознавању симптома насиља у породици, сузбијању болести зависности, процени психо-физичких способности, контроли и подстицају рађања итд.

Рад Дома здравља одређен је Законом о здравственој заштити, Законом о здравственом осигурању и другим актима.

Број корисника здравственог осигурања, по основу осигурања 8300 од тога жена - 4268, мушкараца - 4032.

Број лекара: 13 лекара специјалиста (10 спец. опште медицине, 1 спец. педијатрије, 1 спец. интерне медицине и 1 спец. гинекологије и акушерства); 3 лекара опште медицине (доктора медицине, од којих се један доктор медицине налази на специјализацији из педијатрије); 2 лекара специјалиста опште стоматологије.

Просечан број пацијената по лекару: 638

Код извесног броја младих људи у општини Гаџин Хан присутне су промене социјално-емоционалне равнотеже и промене понашања. Најизраженији проблем је у појави појачаног конзумирања алкохола.

Не постоји тачна евиденција броја младих који конзумирају алкохол, дуван или наркотице.

3.2.6. Цивилни (НВО) сектор

У погледу развијености организација цивилног друштва у општини је изражено одсуство организација, поготово оних које за циљ имају омладински рад и развој омладинских политика. Ситуација је слична са већином општина приближно исте величине у Србији где због сталног одлива младих и депопулације нема довољно људских ресурса који би се на један дуготрајнији начин посветили раду са младима. Осим традиционалних удружења грађана попут ловачких и риболовачких удружења и културно уметничких друштава нема других удружења.

Једна од главних активности општине препозната је подршка развоју цивилног сектора кроз организовање обука за младе или студијске посете другим општинама у Србији са циљем прикупљања знања и искустава и прављења контаката, па тако и кроз евентуално организовање мини-грант шема које би у почетку биле доступне и нерегистрованим и неформалним групама грађана, а које би се тицале неког актуелног проблема у општини и из којих би могао да се створи развијен цивилни сектор.

Тренутно су активна следећа удружења:

- Удружење НУЗ (народни уметници Заплања);
- Спортски савез Општине Гаџин Хан;

- Црвени крст Општине Гаџин Хан;
- Да Заплање остане чисто;
- Удружење пословних жена „ЗА“;
- Удружење привредника „Заплање“ Гаџин Хан;
- Ловачко удружење „Заплање“;
- КУД „Иван Цветковић“ Гркиња;
- РОМ Станиша Денић;
- Савез пензионера;
- СУБНОР Гаџин Хан;
- КУД „Бранко Миљковић“;
- Општинска организација Резервних војних старешина;
- Удружење потомака ратника Гаџин Хан;
- Кинолошко друштво „Заплање“;
- Удружење ратних инвалида.

3.2.7. Култура

Народна библиотека „Бранко Миљковић“ је најзначајнији објекат културе у Општини. Настала је 30.05.2006. године спајањем Општинске библиотеке „Бранко Миљковић“ и Дома културе „Бранко Миљковић“ Гаџин Хан.

Гаџин Хан је последњих неколико година изашао из анонимности и скренуо пажњу српске јавности на себе својим програмима из културе од републичког значаја, као што су:

- **Миљковићеве поетске свечаности установљене 1993. године;**
- **Југословенска колонија ликовних аматера “17 воденица” установљена 1977. године;**
- **„Заплањски дани“ у Доњем Душнику;**
- **„Јужноморавски дани црног лука“ у Заплањској Топоници.**

Ове манифестације се одржавају сваке године у организацији Народне библиотеке „Бранко Миљковић“ подржане од Скупштине Општине Гаџин Хан, а под покровитељством Министарства за културу Републике Србије.

Сваке године Библиотека учлани око 300 корисника. Од овог броја највише је деце узраста од 5 до 18 година. (око 70%).

Библиотека је у 2002. години заједно са Црвеним крстом из Гаџиног Хан реализовала пројекат Покретне библиотеке. Возилом Црвеног крста а књигама и радником Библиотеке читаоцима удаљених села Општине књиге су биле доступне на овај начин.

Библиотека је те године имала дупло више чланова него иначе (близу 600).

3.2.8. Спорт

На територији општине Гаџин Хан постоји регистрован Спортски савез општине Гаџин Хан као једини територијални савез. Основан је крајем 2016. године. Спортски савез се финансира из буџета општине Гаџин Хан кроз пројетно финансирање годишњих и посебних програма којима се задовољавају потребе грађана у области спорта, а који се одобравају преко јавних позива које расписује општина Гаџин Хан.

Спортски савез општине Гаџин Хан организује следеће манифестације за које обезбеђује награде и логистичку подршку, а то су : Трка коња и магараца у Малом Крчимиру, турнире у малом фудбалу у Равној Дубрави, Тасковићима, Мариној Кутини, Личју, Топоници и Горњем Драговљу, турнире у великом фудбалу „4. Јул“ у Барју и „Легенде заплањског фудбала“ у Доњем Душнику, турнир у баскету у Гаџином Хану.

Посебно треба издвојити централну спортску манифестацију летњу лигу у малом фудбалу „Заплањска лига“, која се игра на теренима за мали фудбал у Топоници, Гркињи, Мариној Кутини, Доњем Душнику, Доњем Драговљу и Горњем Драговљу, где право учешћа имају само локални играчи. Манифестација окупља велики број како учесника, тако и гледалаца.

Бављење спортом може оснажити децу и младе, не само са аспекта физичког здравља, већ и када је реч о психосоцијалном развоју, јачању самопоштовања, развоју одговорности, истрајности и сарадничких вештина, усвајању позитивних вредности и бољем школском успеху. Осим тога, бављење спортом представља важно средство превенције ризичних понашања младих, попут пушења, злоупотребе алкохола и дрога, ималолетничке деликвенције. Ангажовање у спорту може кориговати факторе који доприносе деликвентном понашању младих, као што су недостатак позитивних узора, недостатак самодисциплине и досада.

На нивоу локалне заједнице и друштва у целини, спорт може значајно допринети промоцији здравља и превенцији хроничних незаразних болести, развоју образовања деце и младих, родној равноправности и оснаживању жена, може подстаћи инклузију и благостање особа са инвалидитетом, и бити важан фактор у превенцији конфликта и изградњи мира.

На територији општине Гаџин Хан има регистрованих 6 фудбалских клубова, једнопланинарско друштво, једно стонотениско удружење, удружење малог фудбала и кошаркашко удружење.

Активни клубови на територији општине Гаџин Хан:

- Фудбалски клуб „Заплањац“
- Фудбалски клуб „Моравац“
- Фудбалски клуб „Доњи Душник“
- Фудбалски клуб „Марина Кутина“
- Фудбалски клуб „Гркиња“
- Фудбалски клуб „Тасковићи“
- Стонотениско удружење „Елид“ Доњи Душник
- Планинарско друштво „ТРЕМ 1810“
- Удружење малог фудбала „Гаџин Хан“
- Кошаркашко удружење „Гаџин Хан“

У овим клубовима има регистрованих 191 спортиста, а на основу процене регистрованих чланова има још око 50. Три фудбалска клуба се такмиче у општинској лиги Дољевац (Фудбалски клуб „Марина Кутина“, Фудбалски клуб „Гркиња“, Фудбалски клуб „Тасковићи“), док се остала три фудбалска клуба такмиче у Нишавској окружној лиги (Фудбалски клуб „Заплањац“, Фудбалски клуб „Моравац“, Фудбалски клуб „Доњи Душник“).

Према речима испитаних, спортски клубови су намењени више одраслим играчима, а недовољно су укључени деца и млади у аматерски, школски или такмичарски спорт. Овако добијени подаци указују на то да младима на селу генерално недостају и у исто време, између осталог, требају:

- Организација и реализација спортских програма и турнира (активни спортски клубови са млађим категоријама)
- Кошаркашки и фудбалски терени (инфраструктура за спорт на отвореном)

Важно је нагласити да је, иако слабије развијена спортска инфраструктура и програми спортских активности за младе, учешће у спортским активностима неретко је једина активност којом се деца и млади активно баве, те проблем спорта и спортских клубова у општини Гаџин Хан заслужује посебну пажњу.

3.3. SWOT анализа

Анализа постојећег стања завршена је израдом тзв. SWOT матрице, која је развијена на радионици на којој су учествовали како чланови Радне групе за израду Стратегије за младе и чланови Савета за младе, тако и чланови тематских радних група.

Након завршетка овог процеса кренуло се у следеће кораке, као што је дефинисање визије, приоритетних циљева и мера кроз радионице и кроз консултације са тематским групама.

SWOT анализа (интерна и екстерна самопроцена локалне заједнице) је методолошки алат, коришћен у циљу одређивања конкурентске позиције локалне заједнице. Представљао је основни инпут за дефинисање стратешких праваца и приоритета и то, пре свега, део анализе који се односи на слабости. Наиме, евидентиране слабости служе као основа за квалитетно планирање развоја, тако што ће дефинисани приоритети и циљеви указивати на потребу и начин елиминисања тих слабости.

SWOT матрица

ПРЕДНОСТИ	СЛАБОСТИ
-постојање Савета за младе - успостављање Старт-ап центра - постојање програма за самозапошљавање -ЛС препознаје важност рада са младима -чиста и еколошка средина -традиционалне манифестације -добра путна инфраструктура -добра безбедносна ситуација	- непостојање КЗМ - неразвијени спортски капацитети -велики одлив младих из општине у велике градове -недовољна финансијска средства за омладинске програме -лоша економска ситуација у општини -неразвијене омладинске организације -алкоголизам младих
ШАНСЕ	ПРЕТЊЕ
- развијање туристичких капацитета и потенцијала -учешће у донаторким програмима како домаћих/страних фондова и прекограничне сарадње -семинари за вршњачке едукаторе у школама	-депопулација -смањен број радних места - нестабилна политичка ситуација - централизовано располагање финансијама - болести зависности

3.4. Представљање остварених резултата спровођења ДЈП који су били на снази

Најзначајнији резултати који су у претходном периоду постигнути у области омладинске политике односе се на:

Изградња „Start-up” центра

Општина Гаџин Хан је у партнерству са организацијом Проактив развила пројекат „Никада није касно за почетак“ како би унапредила могућности за запошљавање дугорочно незапослених особ, првенствено младих, путем успостављања услужног „Start-up” центра. Пројекат „Никада није касно за почетак“ пружа прилику незапосленим лицима са територије општине Гаџин Хан да учешћем у програму „Start-up” центра и коришћењем његових ресурса стекну потребно знање да покрену сопствени посао, развијају своје идеје и предузетнички дух, а најбољим учесницима програма и повезивање са потенцијалним инвеститорима у циљу проналажења средстава за покретање сопственог посла.

У оквиру пројекта успостављен је „Start-up” центар као нова услуге локалне администрације каква није постојала на територији општине Гаџин Хан.

„Start-up” центар функционише као јединствени радни простор у коме ће почетници у пословању моћи да начине своје прве кораке у развијању сопственог бизниса. За потребе „Start-up” центра осмишљен је специјалан програм за оснаживање почетника у пословању, креиран наменски у складу са потребама и карактеристикама локалне заједнице.

Програм „Start-up” центра се спроводи у малим групама до 25 особа кроз 12 једнодневних модула који ће се реализовати у просторијама „Start-up” центра у Гаџином Хану. Током обуке незапослени са перспективним пословним идејама ће бити у прилици да стекну вештине и компетенције потребне за развој бизнис планова и покретање сопственог посла. Сви полазници обука добијају сав потребан материјал за рад и савладавање програма „Start-up” центра и имају обезбеђене кафе паузе за освежење током обука.

Полазницима су такође на располагању и сви технички ресурси „Start-up” центра, као и менторска подршка његовог тима, како би успешно могли да развију бизнис планове за своје перспективне предузетничке идеје.

Набавка рендген апарата

На конкурс донације владе Јапана (ПОПОС донација) одобрена је набавка рендген апарата за који је аплицирао Дом здравља Гаџин Хан.

Нови рендген апарат је заменио постојећи апарат стар 40 година. Новим апаратом се израђују бољи снимци са мањом дозом радијације, што све доприноси повећаној заштити здравља становништва, посебно младих.

Програми за самозапошљавање

Општина Гаџин Хан је у 2019. години спровела Програм за самозапошљавање, у сарадњи са Националном службом за запошљавање.

Програм је подразумевао доделу субвенција за самозапошљавање незапосленим лицима са евиденције Националне службе за запошљавање - Филијала Ниш - испостава Гаџин Хан, и имају завршену обуку за развој предузетништва. Укупан буџет за ове субвенције је 6.000.000,00 динара, док је општина Гаџин Хан за ову намену издвојила 3.000.000,00 динара.

(Субвенција за samozapoшљавање додељује се у једнократном износу од 200.000,00 динара, односно 220.000,00 динара у случају samozapoшљавања вишкова запослених или 240.000,00 динара за незапослене особе са инвалидитетом, ради оснивања радње, задруге или другог облика предузетништва, као и оснивања привредног друштва, уколико оснивач заснива у њему радни однос).

Након завршетка конкурса одобрено је отварање 8 нових предузетничких радњи.

Локална самоуправа планира наставак спровођења Програма samozapoшљавања и у 2020.години, и за те потребе издвојено је из буџета општине 3.000.000,00 динара.

3.5. Приказ важећих ДЈП и прописа од значаја за област, са образложењем њиховог значаја за Стратегију за младе

Основ израде Локалног акционог плана за младе јесте Национална стратегија за младе и приказ стања на основу расположивих истраживања и релевантних података за општину Гаџин Хан.

Стратегијом се обезбеђује допринос спровођењу циљева и приоритета Националне стратегије за младе на локалном нивоу, као и других секторских стратегија које утичу на живот младих (Стратегије за смањење сиромаштва, Стратегије развојасоцијалне заштите у РС, Националне стратегије запошљавања, Стратегије развоја здравља младих, Стратегије развоја менталног здравља, Стратегије подстицања рађања, Стратегије унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији, Стратегије развоја стручног образовања у Републици Србији), те међународних докумената из области омладинске политике.

Стратегија садржи делове приоритетних области дефинисаних националним документом, са посебним акцентом на локалне прилике и проблеме. Поред тога, Стратегија за младе општине Гаџин Хан сачињена је у складу са основним документима који креирају омладинску политику у Европи, пре свега, у складу са „Европском повељом о учешћу младих на општинском и регионалном нивоу“.

Израда ове Стратегије усклађена је са Законом о планском систему РС, као и Законом о младима.

Треба истаћи да је при изради стратегије за младе у општини Гаџин Хан извршен преглед и анализа осталих општинских стратешких докумената (Стратегија развоја пољопривреде, Стратегија развоја туризма, Стратегија одрживог развоја) који за циљну групу имају младе. Ово је било неопходно како би се на свеобухватан начин сагледале потребе и проблеми младих у општини.

3.6. Представљање уочених проблема по приоритетним областима

3.6.1. ОБЛАСТ 1: Образовање и запошљавање младих

1.1. Недовољна понуда неформалног образовања којим би незапослени млади стекли додатне вештине (информатичке, страни језици, финансијска едукација и др.) неопходне за проналажење посла.

- 1.2. Недовољна оснаженост за професионално остваривање (низак ниво знања и мотивисаности).
- 1.3. Недовољно развијена међуинституционална сарадња – недовољна сарадња образовних институција, привредних субјеката и Националне службе за запошљавање;
- 1.4. Недовољна информисаност о могућностима запошљавања, самозапошљавања и предузетништва - недовољно могућности за усавршавање младих
- 1.5. Недовољно подстицајних мера за запошљавања младих
- 1.6. Недовољна подршка развоју предузетништва младих – неизграђен систем подстицања предузетничког духа и недовољно информисање о могућностима развоја предузетништва младих;
- 1.7. Недостатак практичног радног искуства;
- 1.8. Непостојање организоване понуде за учешће у програмима волонтирања и/илистажирања кроз које би млади могли да стекну радно искуство;
- 1.9. Непостојање локалних иницијатива за подршку младим пољопривредницима.

Као и на глобалном, државном нивоу, и у општини Гаџин Хан се као један од највећих јавља проблем незапослености. Тежња младих за одласком, било ван земље, било у велике градове у земљи (Ниш и Београд најчешће), свакако је у највећој мери проузрокована немогућношћу да пронађу адекватно запослење.

Према евиденцији Националне службе за запошљавање из децембра 2009. године, у Општини је укупно 880 незапослених лица од чега је 386 жена. Када је у питању категорија младих (од 15 до 29 година) према евиденцији НЗС на територији општине има укупно 180 младих који су незапослени што чини 20,45% од укупног броја незапослених.

Према подацима НЗС, млади су неспремни да раде и ван свог занимања, или да покрену сопствени посао.

У Општини до сада није постојала подршка самозапошљавању младих, па се као један од проблема јавља и недовољна подршка развоју предузетништва младих и недовољно информисање о могућностима развоја предузетништва младих.

Недостатак практичног радног искуства повезан је са непостојањем програма волонтирања или стажирања кроз које би млади могли да стекну радно искуство.

Пољопривредне и туристичке потенцијале општине би требало искористити при решавању проблема незапослености младих, подстицањем развоја пољопривреде и туризма, као и адекватним едукативним програмима за оснивање пољопривредних газдинстава, односно развијање туристичких и угоститељских ресурса. Млади са ресурсима који би се бавили пољопривредом недовољно су подржани од локалних и регионалних стручних служби које треба да им олакшају приступ знањима и информацијама и контактима потребним за успех на тржишту.

Решавање проблема незапослености, као једног од централних проблема, свакако би могло да доведе и до ублажавања осталих проблема, односно, уколико се у томе не успе, незапосленост може дугорочно онемогућити развојне шансе општине Гаџин Хан.

3.6.2. ОБЛАСТ 2: Култура, спорт и слободно време

- 2.1. Неадекватан садржај културно-образовних, спортских и других забавно-рекреативних садржаја за младе
- 2.2. Мали број и неадекватна опремљеност објеката и простора намењених младима
- 2.3. Неадекватно информисање о дешавањима за младе
- 2.4. Неквалитетно провођење слободног времена и недостатак неформалног образовања
- 2.5. Недовољна заинтересованост младих за садржаје из културе
- 2.6. Недовољна партиципација младих у осмишљавању културно-образовних, спортских и других забавно-рекреативних програма
- 2.7. Непрепознавање кључне улоге организација које се баве младима на нивоу општине.

Значај активности слободног времена за психички, когнитивни и социјални развој младих препознат је у већини савремених друштава. С обзиром на то да активности у слободном времену у великој мери доприносе емоционалном и социјалном развоју младих, важно је предузети све мере да програми намењени слободном времену не постану средства искључивања младих из других аспеката социјалног живота. Најчешћа активност је слушање музике, сурфовање интернетом, бављење неком врстом спорта, затим дружење, па изласци и гледање ТВ програма. Следи читање, помагање родитељима у кућним пословима и културне активности. Овакву структуру слободног времена можемо оценити као сиромашну, а слободно време којим млади располажу као недовољан простор за промоцију вредности. Из перспективе младих, најзначајнија препрека за квалитетно провођење слободног времена јесте недостатак новца, али и недовољна понуда за квалитетно провођење слободног времена уопште: мањак места за квалитетно провођење слободног времена младих; недостатак спортских догађаја и локалних спортских клубова; недостатак културних дешавања.

Релевантне институције и организације, осим у пар изузетака, не нуде никакве посебне програме за младе, или их пак нуде спорадично и без посебног плана. Начини информисања младих о дешавањима за младе су неадекватни. Такође, недовољна је и партиципација младих у осмишљавању културно-образовних, спортских и других забавно-рекреативних програма.

Поред значајних недостатака формалног образовања, евидентан је и проблем неформалног образовања младих у Гаџином Хану. Неформално образовање тренутно није у заједници довољно препознато и развијено и зато је потребно посебну пажњу посветити овом питању.

3.6.3. ОБЛАСТ 3: Информисаност и мобилност младих

- 3.1. Недовољно адекватних информација за младе
- 3.2. Скуп аутобуски превоз до Ниша и недовољан број аутобуских линија

Овај проблем је повезан са непостојањем институција које се баве омладинском политиком и које би водиле бригу о адекватној размени информација и информисању младих на локалу. У општини Гаџин Хан евидентан је низак степен укључености и

проактивности младих у дефинисању и задовољењу својих потреба унутар заједнице. Смислено учешће младих у друштву захтева сигурно, пријатељско и подстицајно окружење које омогућава младима да учествују у процесу доношења одлука које директно утичу на квалитет њиховог живота и развој друштва у целини. Овај процес треба да се заснива на обавештености о могућностима које постоје у окружењу. Подаци о различитим облицима учешћа младих у друштву јесу разнородни и несистематизовани.

Недостају, такође, информације намењене младима о могућностима, релевантним активностима, организованим догађајима и других важним аспектима из њиховог живота. Уочљива је и сиромашна понуда и низак степен укључености младих у културно-образовне, спортске и забавно-рекреативне програме у заједници. Релевантне институције по правилу не нуде никакве посебне програме за младе, или их пак нуде спорадично и без посебног плана. Осим делимично КУД-а и појединих спортских удружења, не постоје цивилне организације које примарно поспешују активизам младих. Такође, недовољна је и партиципација младих у осмишљавању културно-образовних, спортских и других забавно-рекреативних програма. Посебан проблем у овом сегменту јесте и лоша инфраструктура и недовољна и-или неадекватна понуда простора за организовање забавних, културних и спортских садржаја за младе.

Мобилност младих, која је јако важна због стицања и размене искустава и идеја, као и подстицања комуникације, на ниском је нивоу. У Општини нема организованих видова размене младих, ни на међуопштинском нивоу на државном и међународном нивоу. Додатни проблем представља чињеница да у општини не постоји средња школа, тако да су млади средњошколског узраста усмерени да део својих потреба задовољавају у градовима у којима похађају школу (превасходно Нишу).

У Гаџином Хану, формирањем КЗМ, биће створен основни организациони предуслов за јачање активизма и мобилности младих. КЗМ би требало да постане носилац решавања свих проблема младих и креатор бољег живота младих. Поред јаке КЗМ, свакако да би бољем животу младих помогло и активније ангажовање цивилног сектора. Међутим, овај сектор је још увек недовољно развијен. Због тога је посебно неопходно подстицање оснивања и оснаживања невладиних организација које би се бавиле младима.

Други проблем који је јако изражен, јесте превоз до најближег већег центра, града Ниша. С обзиром на то да у Гаџином Хану не постоји средња школа, ни факултет, ученици средњих школа и студенти факултета у Нишу користе међуградски превоз Ниш-Експрес који саобраћа на релацијама између места у општини Гаџин Хан и Ниша. Због малог броја путника који користе овај превоз и због сталног поскупљења горива, предузеће Ниш Експрес је приморано да често поскупљује како месечне тако и карте у једном смеру, а такође је приморано и да укида поједине аутобуске линије, па је све мање аутобуских линија које повезују сеоска насеља у општини са градом. Осталим аутобуским превозницима, општина Гаџин Хан није примамљива због малог броја путника, те тако немају интерес за пословање на овом простору па је Ниш-Експрес једини превозник који превози путнике на територији општине Гаџин Хан.

Општина Гаџин Хан је овај проблем регистровала и раније, па је покушала да га реши тако што је још 2012. године усвојила Одлуку о правима и услугама у социјалној заштити општине Гаџин Хан („Службени лист града Ниша“, бр. 18/2012, 66/2012, 81/2012, 107/2012, 11/2013 и 23/2017). Одлуком је предвиђено право на накнаду трошкова превоза

у месечном новчаном износу у висини 50% од цене ђачке односно студентске карте за месечну релацијску карту. Истом Одлуком је предвиђено и право на накнаду трошкова редовним ученицима средњих школа и редовним студентима за време док школска година – настава и предавања трају, који имају пребивалиште и боравиште на подручју општине Гаџин Хан и чији укупни месечни приходи породице, остварени у три месеца који претходе месецу у ком је поднет захтев, су испод просечне месечне зараде у општини Гаџин Хан. Такође се ово право на накнаду трошкова превоза признаје и ученику специјалне школе и његовом пратиоцу.

3.6.4. ОБЛАСТ 4: Волонтеризам и активно учешће младих

- 4.1. Недовољна укљученост младих у процесу доношења одлука у заједници
- 4.2. Недовољна промоција волонтерског рада
- 4.3. Недовољна партиципација младих у осмишљавању културно-образовних, спортских и других забавно-рекреативних програма
- 4.1. Постојање малог броја омладинских организација и организација које се баве младима
- 4.2. Апатија и незаинтересованост младих: непреузимање одговорности
- 4.3. Млади немају добар приступ информацијама о могућностима њиховог учешћа у друштву

Овај приоритет је у директној вези са проблемима неразвијености грађанског активизма, партиципације младих у процесима одлучивања у школама, установама културе и политикама локалне самоуправе, те са блиским питањима попут некоришћења ресурса којима се млади укључују у омладинску размену на државном, регионалном и ЕУ нивоу. Млади се сусрећу са недовољно доступних информацијама о могућностима за ангажман младих.

У Републици Србији још увек не постоје механизми за учешће младих у доношењу одлука у органима јединица локалне самоуправе и државне управе, иако су стандарди омладинског учешћа утврђени бројним документима на нивоу Савета Европе и Европске уније. Немогућност утицаја на доношење одлука у установама и органима државне управе и локалне самоуправе који се баве младима, доводи до неповерења и смањеног учешћа младих у јавном животу.

Млади имају могућност да се активно укључе у друштвена дешавања, као и да на њих утичу својим деловањем и остварењем личних идеја, првенствено као ученици и студенти кроз образовне и пратеће школске програме, затим као корисници и учесници у програмима организација за младе, као чланови организација младих и као чланови политичких партија. Такође, проблем чини и недовољно организација које имају искључиво програме за младе. Највероватније да, због слабе или ограничене подршке локалне заједнице, ове организације и удружења имају малу шансу да постану самоодрживе и углавном зависе од донација.

Активизам младих подстакнут је и институционалним облицима бриге о младима, као што је Савет за омладину, који пружа услуге младима подстичући их да кроз активизам у разним областима задовоље своје потребе, било да су у питању спортске

или културне потребе. Под појмом организације младих подразумевамо и самостално организоване групе и удружења младих. Многе организације и удружења на територији општине Гаџин Хан имају посебне организационе делове који окупљају младе и којима руководе млади:

културно-уметничка друштва, спортска друштва и организације. Најчешће активности које овако организовани млади реализују и на тај начин активно учествују у развоју заједнице су: културни и медијски програми, организовање слободног времена младих, спортске манифестације, кампање и слично. Најчешћи проблеми са којима се млади и њихове организације срећу јесте недостатак новца, како за програме тако и за трошкове одржавања организације, као и тешкоће у проналажењу простора за реализацију њихових активности.

Поред свих ових наведених проблема не смемо да изоставимо и волонтеризам младих. Волонтерски рад су "оне активности којима се људи баве по сопственој жељи, било да то раде спонтано и индивидуално било организовано и перманентно, делујући кроз институције и службе, али увек без материјалних сатисфакција, изузимајући моралне и друге друштвене сатисфакције."

3.6.5. ОБЛАСТ 5: Здравље и безбедност младих

3.1 Присутност болести зависности - непостојање организованог и континуираног рада на превенцији болести зависности (пушење, алкохолизам, наркоманија) и полно преносивих болести

3.2 Слаба посећеност Саветовалишта за младе при Дому здравља - неинформисаност о постојању Саветовалишта за младе при Дому здравља

3.3. Неадекватна здравствена заштита младих (недовољно организована, прилагођена, доступна и промовисана здравствена заштита младих)

3.4. Недовољна развијена свест о здравим стиливима живота

3.5. Неразвијена свест о правилној исхрани и репродуктивном здрављу

3.6. Недовољна информисаност младих о надлежностима органа безбедности (МУП, јавно тужилаштво, СУД)

3.7. Висок степен насиља на спортским манифестацијама

3.8. Недовољна информисаност младих о вршњачком насељу

3.9. Недовољно развијена координација и комуникација између институција и организација које се баве заштитом репродуктивног здравља и превенцијом полно преносивих инфекција

4. ОПШТИ, СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉЕВИ И МЕРЕ КОЈИМА СЕ ОСТВАРУЈУ ПО ОБЛАСТИМА

4.1. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 1: Развој стручних капацитета младих у локалној средини и унапређење система подршке при запошљавању младих

МЕРЕ ЗА ОБЛАСТ 1: Образовање и запошљавање младих

- 1.1. Унапређење конкурентности младих на тржишту рада путем увођења програма формалног и подстицањем различитих облика неформалног образовања младих
- 1.2. Подстицање програма за активно тражење посла, преквалификацију и доквалификацију;
- 1.3. Креирање заједничких програма подршке запошљавању са релевантним институцијама
- 1.4. Промоција актуелних програма за младе и креирање едукативних програма на пољу самозапошљавања
- 1.5. Развијати програме омладинског предузетништва;
- 1.6. Развијати предузетништво кроз мере подршке младима који почињу сопствени бизнис;
- 1.7. Подстицати програме волонтирања и/или стажирања кроз које би младим могли да стекну радно искуство;
- 1.8. Промовисати и подржати развој пољопривредног домаћинства на тржишту;

Индикатори:

- Број нових радних места на којима су се запослили припадници циљне групе
- Број запослених приправника
- Формиран тим за међусекторску сарадњу у области неформалног образовања
- Израда плана неформалног образовања
- Повећање броја младих који су стекли стручну праксу током школовања
- Повећање процента младих који су покренули сопствени бизнис уз подршку ЛС или државе
- Повећање процента младих који су формирали нова пољопривредна газдинства

4.2. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 2: Повећање понуде квалитетних садржаја за младе у општини Гаџин хан

МЕРЕ ЗА ОБЛАСТ 2: Култура, спорт и слободно време

- 2.1. Проширити понуду спортских активности и обезбедити услове младима забављење постојећим
- 2.2. Развијати културно забавне програме намењене младима
- 2.3. Развијати постојеће капацитете за бављење спортом и изградити нове
- 2.4. Развити активизам и волонтеризам младих у Гаџином Хану
- 2.5. Повећати ниво информисања младих о могућностима омладинског рада и програмима за младе;
- 2.6. Промовисати активно учешће младих у креирању и спровођењу културних и спортских садржаја на локалном нивоу
- 2.7. Подршка умрежавању организација које се баве младима

Индикатори:

- Број културних активности за младе
- Број културних садржаја за младе финансираних из локалног буџета
- Број културних садржаја насталих као резултат креативног рада младих
- Број школских спортских програма и број спортских програма за све младе у којима је учествовала локална самоуправа
- Број коришћења спортских сала и спортских објеката у рекреативним активностима младих
- Број новоизграђених спортских објеката на територији општине

4.3. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 3: СТВАРАЊЕ УСЛОВА ЗА БОЉУ ИНФОРМИСАНOST И ВЕЋУМОБИЛНОСТ МЛАДИХ

МЕРЕ ЗА ОБЛАСТ 3: Информисаност и мобилност младих

- 3.1. Оснаживање сарадње између младих, локалне заједнице, и бизнис сектора у циљу стварања могућности за боље информисање младих у руралним срединама
- 3.2. Подизање степена и квалитете информисаности младих о упознавању са могућностима личног и професионалног усавршавања (стипендије, студијска путовања, волонтеризам у иностранству, семинари)
- 3.3. Повећање броја сталних аутобуских линија
- 3.4. Субвенционисање нерентабилних аутобуских линија из буџета општине
- 3.5. Повећање накнаде трошкова за превоз изнад 50% од цене ђачке односно студентске месечне релацијске карте

Индикатори:

- Изградња Инфо сервиса
- Висина накнаде трошкова за превоз месечне ђачке односно студентске релацијске карте
- Број аутобуских полазака ка Нишу и из Ниша

4.4. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 4: ОСНАЖИВАЊЕ АКТИВИЗМА И ВОЛОНТЕРИЗМА МЛАДИХ

МЕРЕ ЗА ОБЛАСТ 4:Активизам и волонтеризам младих

- 4.1. Унапредити сарадњу младих и представника локалних институција
- 4.2. Мотивисати, образовати и подржати младе да активно учествују у доношењу одлука у локалној заједници
- 4.3. Јачање капацитета младих и неформалних група младих за организовање и учешће у волонтерским програмима
- 4.4. Промоција волонтерских програма у школама за наставно особље, ученике и родитеље

4.5. Пружање подршке институцијама и организацијама укљученим у реализацију волонтерских програма

4.6. Унапређење статуса и положаја локалних НВО који се баве младима

4.7. Развој знања и вештина у циљу прибављања средства из алтернативних извора финансирања како би се спроводили иновативни омладински програми

Индикатори:

- Број програма и активности за волонтирање младих
- Програми и пројекти намењени младима
- Број заједничких активности локалне самоуправе, других социјалних актера у заједници и младих
- План рада са младима по појединим институцијама и организацијама
- Структура и укупан износ средстава намењених програмима за младе
- Број подржаних иницијатива чији су актери млади

4.5. СПЕЦИФИЧНИ ЦИЉ 5: РАЗВИЈАЊЕ ЗДРАВИХ СТИЛОВА ЖИВОТА, ЧУВАЊЕ И УНАПРЕЂИВАЊЕ ЗДРАВЉА И БЕЗБЕДНОСТИ МЛАДИХ У ОПШТИНИ ГАЏИН ХАН

МЕРЕ ЗА ОБЛАСТ 5: Безбедност и здравље младих

3.1. Формирање тимова за превенцију болести зависности (у школама, КЗМ-у)

3.2. Развој капацитета и промовисање Саветовалишта за младе

3.3. Подизање нивоа здравствене заштите младих

3.4. Креирање и имплементација савремених програма који поспешују промоцију здравих стилова живота

3.5. Креирање савремених едукативних програма везаних за заштиту репродуктивног здравља и превенцију полно преносивих инфекција

3.6. Пружање информација о надлежностима органа безбедности путем јавних сервиса

3.7. Повећање нивоа безбедности на спортским манифестацијама

3.8. Унапређење програма превенције у области вршњачког насиља

3.9. Континуиран рад на умрежавању институција

Индикатори:

- Број формираних тимова
- Број одржаних обука на тему вршњачког насиља
- Број одржаних обука о репродуктивном здрављу младих
- Број пружених информација
- Број креираних програма

5. ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР И ПЛАН ЗА ПРАЋЕЊЕ СПРОВОЂЕЊА СТРАТЕГИЈЕ ЗА МЛАДЕ

Примена новог Закона о планском систему и постојање Националне стратегија за младе усвојене од стране Владе РС осигурале су оквир за израду Стратегија за младе у општинама.

Стратегија за младе Општине Гаџин Хан је документ којим су обухваћене области живота и рада младих са посебним акцентом на специфичности саме средине. Процес је укључио велики број младих, као и професионалаца. Документа садрже препознате проблеме, циљеве и предложена решења, односно мере за њихову реализацију.

Улога носилаца Стратегије и других социјалних актера у оквиру њихових надлежности је да врше мониторинг и евалуацију спровођења стратешких одлука.

Мониторинг и евалуација реализоваће се у континуитету и по динамици која ће обезбедити праћење реализације свих предвиђених активности. Мониторинг и евалуација треба да обезбеде :

- Праћење и процену имплементације Стратегије за младе у општини Гаџин Хан
- Праћење и процену успешности предвиђених активности

Имплементација ове Стратегије ће на делу показати домете примене принципа партиципативног планирања и увођења иновативних решења у раду на унапређењу положаја младих, што је могуће даље користити као модел добре праксе у другим општинама и градовима у Србији.

Да би овај део имплементације био могућ, потребно је да Скупштина Општине Гаџин Хан усвоји Стратегију за младе Општине Гаџин Хан, и да осигура механизме за његову успешну реализацију. Један од механизма је оснивање Канцеларије за младе.

Главни актер у спровођењу Стратегије јесте Скупштина општине Гаџин Хан, док ће главне активности и њихово спровођење надгледати Савет за младе Скупштине општине Гаџин Хан и новоформирана Канцеларија за младе општине Гаџин Хан.

Канцеларија за младе општине Гаџин Хан формирана је 13.11.2008.године и укинута Одлуком председника општине, а у складу са Одлуком о максималном броју запослених у јавном сектору у општини Гаџин Хан. С обзиром на то да локална самоуправа препознаје значај институционалног оквира за спровођење омладинске политике, припремљена је Одлука о формирању Канцеларије за младе општине Гаџин Хан за предстојећу Скупштину у јануару месецу 2020.године.

Канцеларија за младе Општине Гаџин Хан преузела би у сарадњи са Радном групом за израду Стратегије за младе Општине Гаџин Хан и Саветом за младе мониторинг процеса имплементације Стратегије за младе Општине Гаџин Хан.

Под осталим кључним актерима подразумевају се, пре свега, институције и организације које спроводе програме за младе под окриљем општинске управе, а уз подршку релевантних владиних и невладиних институција и организација са републичког нивоа.

Средства за имплементацију Стратегије за младе ће се расподељивати на основу приоритетних пројеката, а у складу предложеним мерама и активностима у Стратегији за младе.

Финансијска подршка ће се обезбедити средствима буџета општине Гаџин Хан, кроз сталну комуникацију са организацијама које спроводе пројекте ради пружања подршке, као и пријавом пројектних предлога код домаћих и иностраних донатора који подржавају младинске иницијативе.